Alþingi
Erindi nr. Þ 135/2633
komudagur 7.5. 2008

Minnisblað um íslenska þróunarsamvinnu

Til : **Utanríkismálanefndar**
Frá: **Stefáni Þórarinssyni, stjórnarform. Nýsis hf.**

1. Inngangur

- Í tilefni af fundi mínum með nefndinni hef ég tekið saman úr fyrri skrifum og sett á blað hugleiðingar mínar um breytingar á þróunarsamvinnu okkar Íslendinga við þjóðir suðursins. Ég hef kosið að setja fram skoðun mína í minnispunktaformi til að gera langa sögu stutta, því er ég reiðubúinn að skýra betur út einstök atriði ef þurfa þykir.

- Skoðanir mínar byggi ég á 25 ára reynslu af þessum málaflokki sem ráðgjafi ýmissa þróunarstofnana, banka, ríkisstjórna og fyrirtækja í verkefnum í meira en 30 löndum í suðrinu.

- Þá hef ég einnig verið beinn þátttakandi í fjárfestingum í 6 verkefnum í fimm þróunarlöndum.

2. Þróunarsamvinnustofnun Íslands (ÞSSÍ)

- Starfshættir og skipulag ÞSSÍ hafa í grófum dráttum verið óbreyttir frá því að stofnunin tók til starfa árið 1982. Stofnunin hefur ætíð verið lítil og vanburðug til að takast á við verkefni sín sem leitt hefur til þess að starfsemin fer hljótt og er í litlum tengslum við íslenskt þjóðlíf. Þetta er stærsti gallinn á stofnuninni sem er einangruð frá íslenskri þjóð og viðskiptalífi. Það hefur leitt til þess að verkefnaval hennar eru um of bundin við þröngan hóp fólks, einkum starfsmenn, sem leitt hefur af sér mikla áherslu á ríkisstofnanaþróunarverkefni. Slík verkefni skila oft litlu öðru en aukinni skattbyrgði á þegna þróunarlandanna þegar aðstoðinni lýkur. Þá fer stærstur hluti fjármagnsins sem ÞSSÍ hefur til ráðstöfunar í starfsmannahald eða líklega um 2/3 alls ráðstöfunarfjárins.

- Stjórn ÞSSÍ er kosin af Alþingi. Hún er því skipuð fulltrúum flokkanna á þingi. Þannig hefur viljað til að nær allir stjórnarmenn frá upphafi hafa komið úr opinbera geiranum með einum eða öðrum hætti. Stjórnin er ráðgefandi án boðvalds og er því áhrifalítil og úr öllum tengslum við viðskiptalífið landinu. Þetta fyrirkomulag hefur leitt til þess að framkvæmdastjóri og starfsmenn ÞSSÍ ráða förinni í megin atriðum og stofnunin hefur einangrast frá íslensku þjóðinni.

- Tengsl ÞSSÍ við Utanríkisráðuneytið hafa lengst af verið veik og óljós. Stofnunin heyrir beint undir ráðherra. Tengslin við

- Framtíðarsýnin er að með þessu móti gætu íslensk fyrirtæki og þar með talin fjármálafyrirtæki stundað arðbær viðskipti í þróunarlöndunum með stuðningi íslenskra stjórnvalda;
- Þróunarlöndin vilja viðskipti en ekki friðþægingar þróunaraðstoð eins og þá sem Íslendingar stunda fyrst og fremst og kemur allt of fáum að gagni ef nokkrum nema þeim sem við hana vinna;
- Íslensk stjórnvöld hyggjast nú auka verulega framlög til þróunaraðstoðar og jafnvel þrefalda þau á næstu 2-3 árum upp í u.þ.b. 3 milljarða ísl.kr;
- Gallinn er sá að fari þessir peningar í sömu verkefnin og verið hefur er ekki við því að búast að árangurinn verði mikill. Fari það hins vegar í gegnum íslenska þróunarlánasjóð er miklu líklegar að þetta fé nýtist betur fyrir tilstilli frjálsra félagasamtaka, fyrirtækja og einstaklinga;
- Eins og málum er háttað nú koma íslensk fyrirtæki lítið sem ekkert að þróunaraðstoð Íslands enda hverfa framlögin meira og minna í þær stofnanir sem myndast hafa í kringum þessa starfsemi;
- Tækifærið er núna fyrir íslenskt stjórnvöld og atvinnulíf að hafa hér áhrif og taka forystu um að brjóta blað í þessum málaflokki sem öðrum. Enginn er betur til þess fallinn;
- Nú þegar renna hundruð milljarða Bandaríkjadollara fjárfesting einkafyrirækja til þróunarlandanna í alls konar verkefni. Tími er kominn til að Íslendingar hasli sér völl á þessu sviði því tækifærin eru næg.

6. Framkvæmdin

- Gert er ráð yfir að slíkur sjóður sem hér um ræðir verði rekin eins og hver annar fjárfestingalánasjóður. Nánari útfærsla um útlánastefnuna s.s. um skiptingu lánaflokka og hvort um hlutafjárþátttöku yrði að ræða eru seinni tíma viðfangsefni;
- Stofnfé sjóðsins yrðu óafturkræf framlög ríkisins til þróunaraðstoðar sem þáttökuaðilarnir í sjóðnum þreföldum með sínum framlögum í sjóðinn þar til heppilegu eiginfjárhlutfalli yrði náð. Eftir það legði hið opinbera einungis til fasta upphæð árlega í sjóðinn. Opinberu framlögin yrðu í senn fé til endurútlána en einnig trygging fyrir útlánatöpum sem og fé til að greiða niður vexti í einstökum tilvikum;
- Tekjur sjóðsins yrðu vaxtatekjur, þjónustugjöld og hagnaður af sölu ýmiskonar verðbréfa;
- Sjóðinn mætti vista hjá einu fjármálafyrirtæki eftir útboð.

7. Ávinningurinn

- Ávinningur af slíkum sjóð er margfaldur og gagnkvæmur fyrir íslenskt atvinnulíf, íslenska þjóð og þróunarlöndin. Sjóður af þessu tagi skapar grundvöll fyrir arðsamar fjárfestingar íslenskra fyrirtækja í þróunarlöndunum í víðri merkingu;
- Þróunaraðstoðin færist á nýtt stig viðskiptasamvinnu milli íslenskra fyrirtækja, fyrirtækja og ríkisstjórna í þróunarlöndum;
- Með svona sjóði yrði til gífurleg mögnun þess fjár sem stjórnvöld hyggjast nú leggja til viðbótar í þróunaraðstoð;

NÝSIR HF.

Eru samstarfsverkefni í sjávarútvegi tækifæri eða tálsýnir?

Stefán Þórarinsson

24.05.2007

Yfirlit

1. Reynsla Nýsis
2. Hvað er í gangi?
3. Dæmi frá verkefnum í:
   - Namibíu,
   - Angóla og
   - Marókkó
4. Tálsýnir eða tækifæri
5. Nýjar áherslur
6. Lokaorð

Hinn stóri sannleikur!

You can take the boy out of the forest but you will never take the forest out of the boy!

Annar heimur

- Þróunarlöndin eru annar heimur
- Allt er öðruvísi
- Menning
- Tungumál
- Menntun
- Þjóðfélagsuppbygging
- Lög og reglur
- Siðir og hefðir
- Þjónusta
- Gæði
- Stjórnarhættir
- Landkostir og stærðir
- Bankakerfi
- Fjarskipti
- Tækni og tæki
- Þröskuldar
- Viðhorfin
- Eignaréttur

Alþjóðleg reynsla Nýsis utan Evrópu

- Angóla
- Argentína
- Bandaríkin
- Brasilía
- Burma
- Cabo Verde
- Chile
- El Salvador
- Falklandseyjar
- Kanada
- Líbía
- Malaví
- Maldívieyjar
- Marokkó
- Mósambík
- Malta
- Namibía
- Óman
- Rússland
- Seychelleseyjar
- Sierra Leoni
- Suður Afríka
- Uruqay
- Vietnam

Hvað er í gangi?

- Þróunarlönd sækjast eftir erlendu fé til uppbyggingar heima fyrir
- Flest ríki reka mjög skipulagt markaðsstarf
- Auglýsa jafnvel á CNN
- Sum bjóða fríðindi
- Fjöldi einkaaðila bjóða fram milligöngu um að koma á samböndum um margvísleg viðskipti
- Stór ríki koma sér fyrir með fjármagni
- Gömlu 19. aldar nýlendutengslin eru sterk
- Einkavæðing í fullum gangi
- WB og SÞ stofnanir áhrifamiklar á efnahagsstefnu

NYSIR

Hvaðan kemur fjármagnið?

- Opinberri þróunaraðstoð
- Frjálsum félagasamtökum
- Einkafyrirtækjum
- Erlendri lántöku þróunarríkja
- Útflutningsviðskiptum
- Vinnuafli í Evrópu og víðar sem sendir fé heim
- Annað gjafafé/verkefni

NYSIR

Í hvað fer það?

- Þróunaraðstoðin fer í stofnanaþróun
- Frjálsu framlögin í mjúku málin
- Lántaka í innviði
- Verklaun til framfærslu ættingja
- Einkafjárfestingin í
  - Frumvinnslugreinar s.s. námavinnslu, olíuvinnslu, fiskveiðar, landbúnað,
  - Ferðaþjónustu og
  - Orkufrekan iðnað

NYSIR

Hver er áskorunin?

- Það er mikil áskorun að hrinda af stað sjávarútvegsverkefni í þróunarlandi
- Finna þarf viðráðanlegt og arðvænlegt verkefni
- Greina ytri og innri áhættuþætti
- Finna innlenda samstarfsaðila
- Ná utan um allt verkefnið
- Fjármagna verkefnin
- Fá gott starfsfólk
- Að losa um innbyggðu bremsurnar
- En fleira þarf til

NYSIR

Dæmi frá Namibíu

- Fiskveiðar og landvinnsla á lýsingi
- Seaflower Whitefish Corporation stofnað 1993
- Byggt á tveimur handteknum togurum og íslenskri þekkingu
- Um 600-700 starfsmenn
- Fjórir togarar og fullkomin flakavinnsla í landi
- Afurðir seldar um allan heim
- Fjöldi heimamanna þjálfaðir
- Leiðandi fyrirtæki í namibískum sjávarútvegi
- Um 3-4 þúsund manns byggja afkomu sína á fyrirtækinu
- Allir högnuðust
- Gott dæmi um PPP (Private Public Partnership) verkefni
- Íslenski hluturinn seldur 2004

NYSIR

SWC

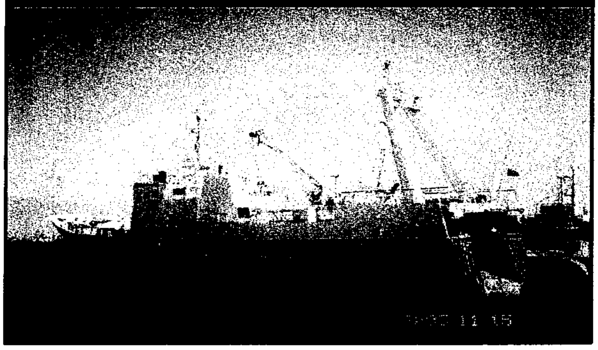

SWC

SWC

SWC

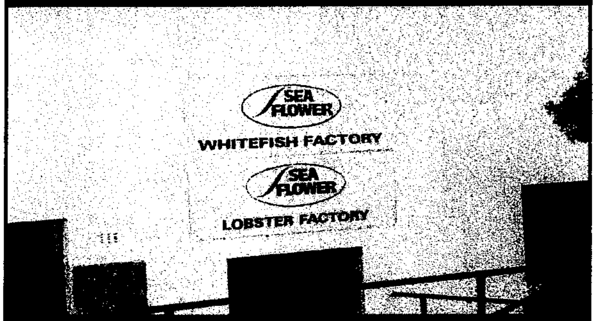

SWC

Annað dæmi frá Namibíu

- Útgerð hafrannsóknaskipa
- Samningur gerður 1994 eftir útboð
- Yfirtaka úr ríkisrekstri erfið
- Allur rekstur annar en vísindastarfsemin í okkar höndum
- Allt að þrjú skip í rekstri í einu
- Reksturinn gekk afar vel
- Heimamenn ánægðir en ....!!
- Verkefninu lauk 2004

NYSIR

Welwitchia Operators

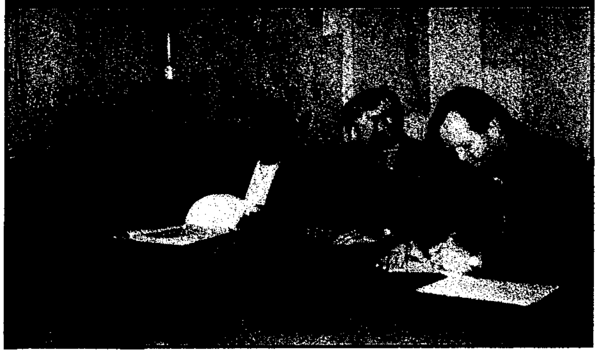

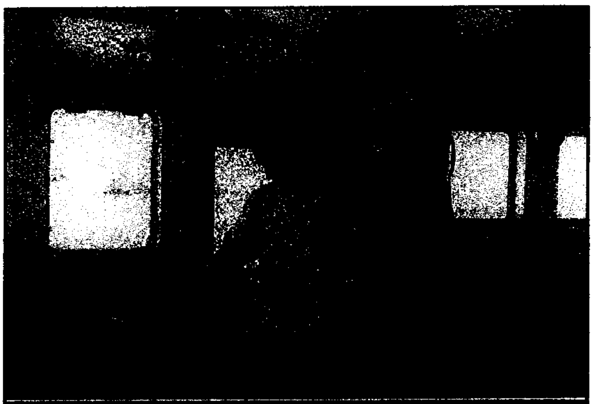

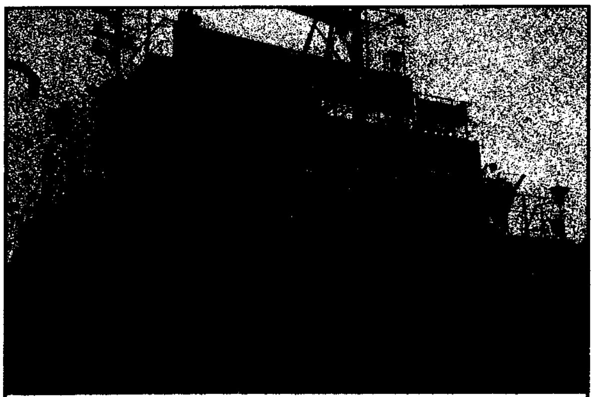

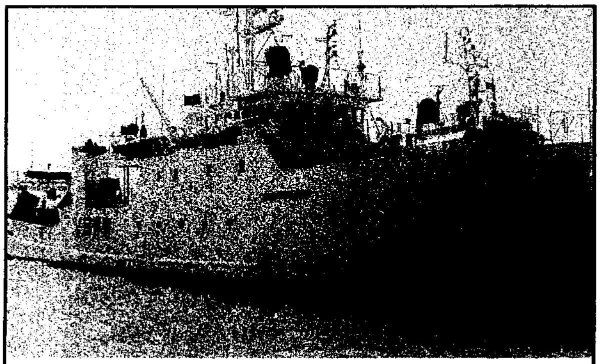

Dæmi frá Angóla

- Veiðar á uppsjávarfiski í nót fyrir manneldi og mjölvinnslu hófust 2005
- Verkefni með milligöngu heimamanna
- Veiðar með einu skipi
- Landað í Tombwa í Angóla
- Veiðar gengu vel
- Vinnsla gekk illa
- Greiðsla fyrir aflann ótrygg
- Verkefninu hætt 2006

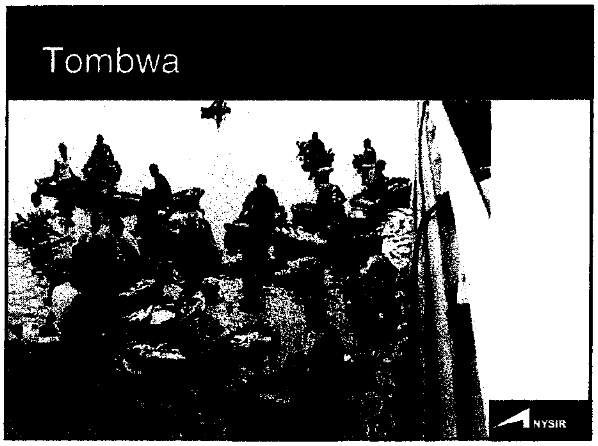
Tombwa
NYSIR

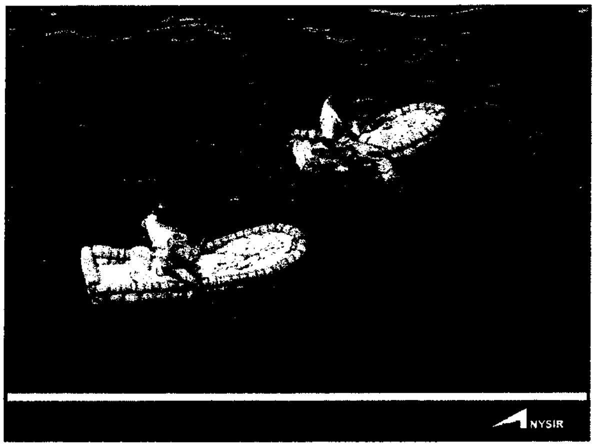
NYSIR

NYSIR

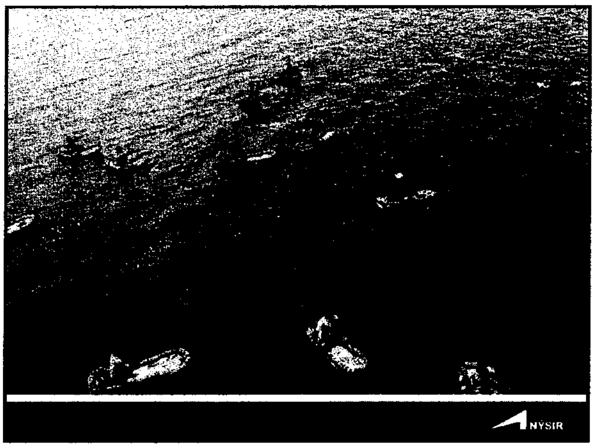
NYSIR

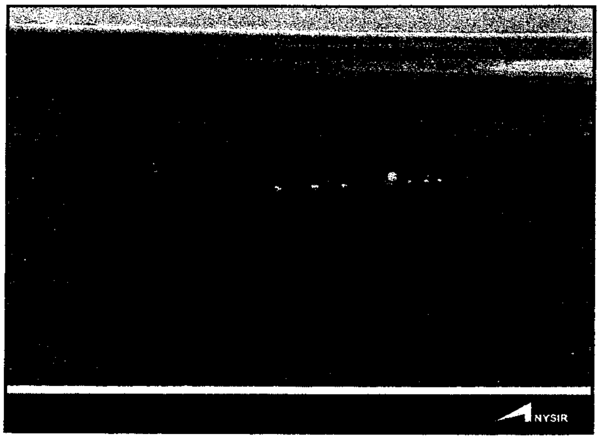
NYSIR

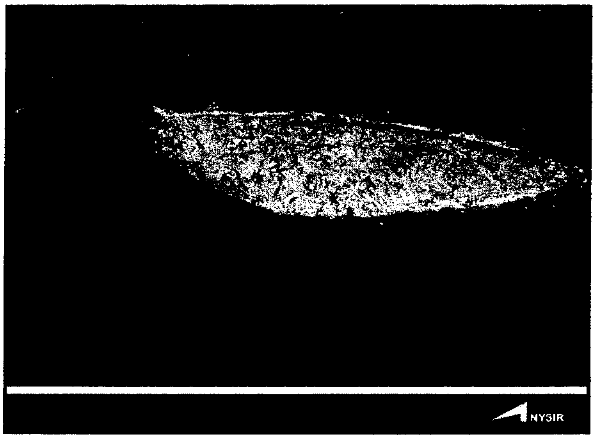
NYSIR

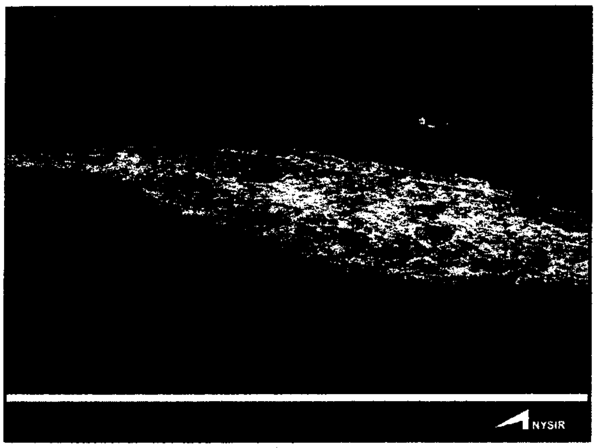
NYSIR

NYSIR

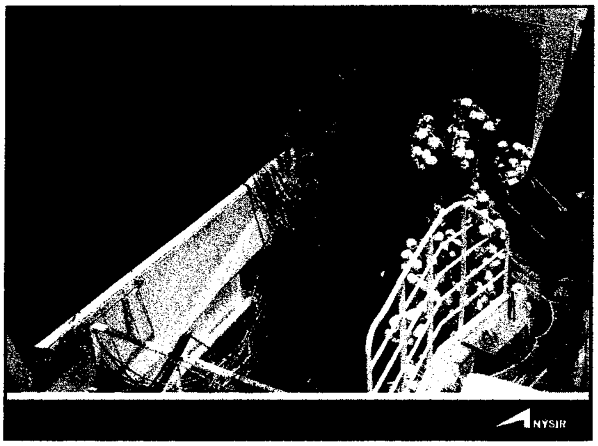
NYSIR

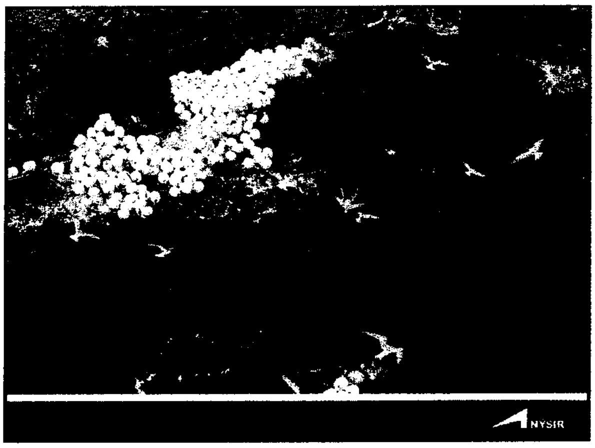
NYSIR

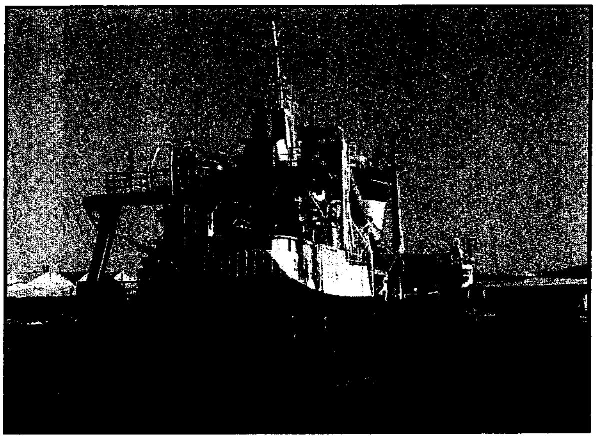

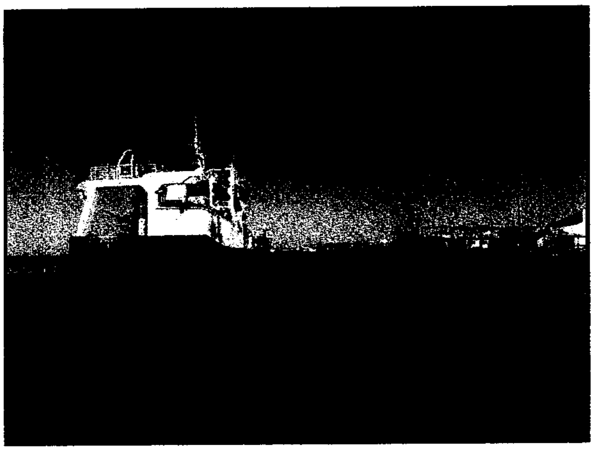

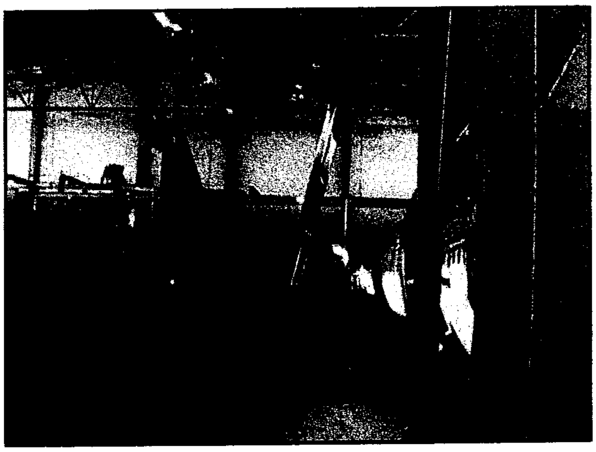

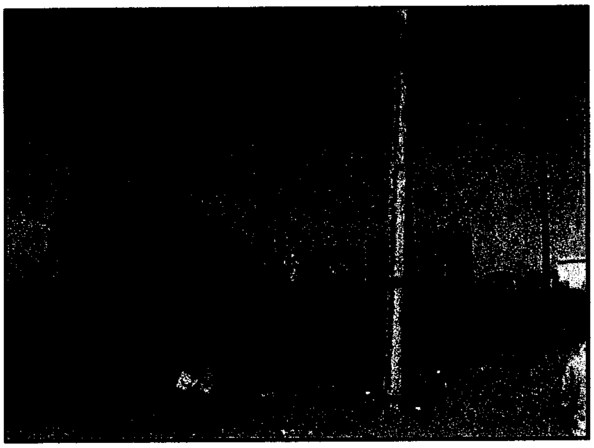

Jesus Cristo
UNIVERSAL

NYSIR

Dæmi frá Marokkó

- Veiðar og vinnsla uppsjávarfisks við Vestur Sahara hófust 2006
- Veiðar með þrem skipum
- Aflinn unninn í landi
- Fjöldi starfsmanna allt að 800
- Samstarfsverkefni með 11 kvótahöfnum
- Veitt fyrir þrjá, fiskvinnslustöðvar leigðar af 9 aðilum
- Samningum rift við 2 aðila
- Verkefnið rétt að fara í gang

NYSIR

Batar

NYSIR

Quality control at sea

NYSIR

Landing in Laayoune

NYSIR

Transport

NYSIR

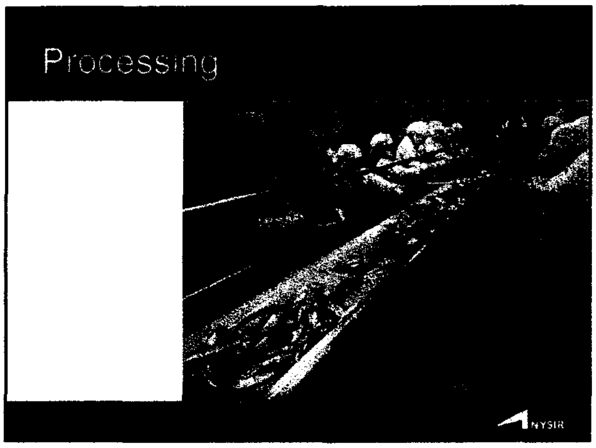
Processing
NYSIR

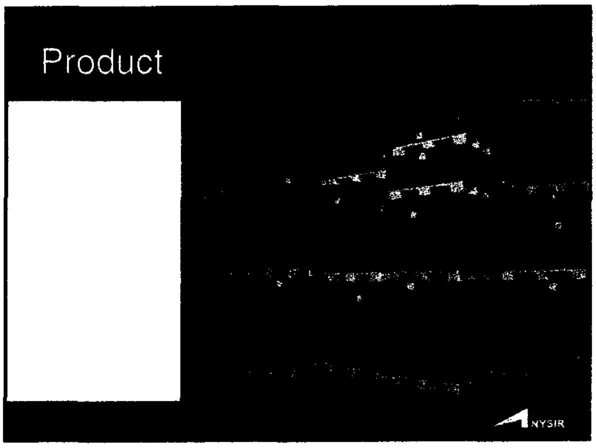
Product
NYSIR

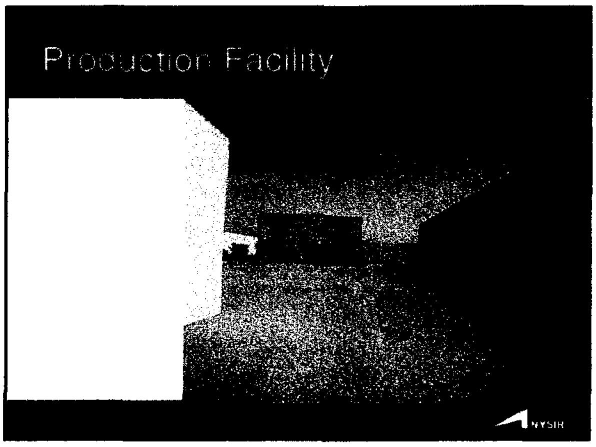
Production Facility
NYSIR

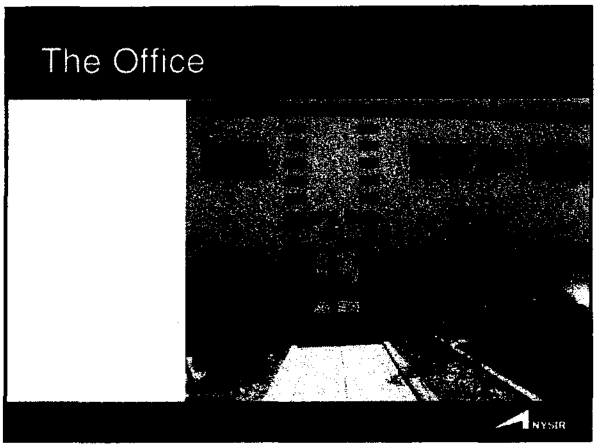
The Office
NYSIR

Marokko
NYSIR

Marokkó
NYSIR

Slide 1

- Tækifæri til fjárfestinga í sjávarútvegi eru alltaf fyrir hendi
- Þau eru margs konar
- En þau eru tálsýn fyrir hin hefðbundnu íslensku útvegsfyrirtæki
- Ástæðan er að arðsemi verkefnanna í Suður Atlantshafi keppir ekki við arðsemi að veiðum í Norður Atlantshafi
- Skýringarnar eru margar
- Flest "íslensk" verkefni hafa ekki gengið nægilega vel
- Þó helst hjá fyrrum rússneskum ryksugutogurum
- Íslenski útvegsarðurinn leitar annað
- En tækifæri eru nú þarna samt fyrir okkur hin

Nýjar áherslur vantar

- Tengja þarf saman þróunaraðstoð og einkafjárfestingu í afmörkuðum verkefnum
- Ísland þarf að endurskoða þátttöku sína í alþjóðastofnunum
- Endurskipuleggja og samræma þarf umsjón með alþjóðasamstarfi okkar í stofnunum SÞ
- Auðvelda þarf íslenskum fyrirtækjum útrás í fiskveiðum m.a. varðandi skráningu skipa, tryggingar ofl.
- Laga skattaumhverfi útrásarfyrirtækja
- Opinberir aðilar þurfa að standa með íslenskum fyrirtækjum í útrásinni

Slide 3

- Hver og einn verður að finna sína fjöl
- Verkefnin verða að skipta máli
- Þau eiga að vera hluti að viðkomandi samfélagi
- Menn verða að sníða sér stakk eftir vexti
- Þróunaraðstoðin verður öflugri og betri með þátttöku einkageirans í slíkum verkefnum
- Einkafyrirtæki eru ekki arðræningjar
- Hver er sinnar gæfu smiður

Slide 4

Takk fyrir áheyrnina!

Stefán Þórarinsson